

Títol: Negacionisme i desinformació de la COVID-19

Font: InteRed i Maldita.es

InteRed
per una educació transformadora

MALDITA.ES

Quins objectius i factors de InfAcció es treballen?

Objectiu 4. Comunicació efectiva

Factors:

- Informació contrastada sobre les malalties infeccioses i la seva transmissió
- Distingir fonts d'informació fiables basades en l'evidència de les que no ho són
- Negacionisme
- Desigualtat en l'accés a la informació.
- Riscs i beneficis de les mesures de cura de la nostra salut
- Accés a experts/es

Nivell educatiu: Secundària, Batxillerat i Cicles Formatius

Matèries: Ciències, Tutoria

Temps: 3 sessions

Fitxa Activitat

A la pàgina següent d'aquest document trobareu tres activitats per treballar el negacionisme i la desinformació de la COVID-19

La font original d'aquestes activitats la podreu trobar en l'enllaç de **l'activitat 8 de la pàgina 55**, on a més a més hi ha una explicació teòrica a partir de la **pàgina 100**: [negacionismos catalan digital.pdf](#)

Enllaç web InteRed:
[Recursos educativos | InteRed](#)

Paraules Clau

COVID, NEGACIONISME, NOTÍCIES FALSES, RUMOR, VIRUS

Resum breu

Activitats creades per **InteRed i Maldita.es**, que comparteixen el compromís de promoure una ciutadania activa i crítica, fomentant l'educació transformadora i l'accés a la informació verídica per generar canvis socials i combatre les desigualtats i la desinformació.

Aquesta sessió està dissenyada per aprendre com actuar davant dels **negacionistes de la COVID-19** mitjançant la identificació de la desinformació. Es proposen tres activitats:

- **Activitat 1: Negacionisme de la COVID-19:** Consisteix en conèixer el concepte de negacionisme i desenvolupar habilitats per identificar notícies falses i discursos negacionistes sobre la COVID-19.
- **Activitat 2: Crea un rumor fals.** Consisteix en identificar les característiques de la desinformació i reflexionar críticament sobre les seves conseqüències socials mitjançant la creació de rumors falsos.
- **Activitat 3: Joc: Veritat o rumor?** Consisteix en un joc de taula dissenyat per a 5-9 jugadors on es fa front a la desinformació relacionada amb la COVID-19.

ACTIVITAT 1: Negacionisme de la COVID-19

Objectiu	Temps: 1h
Conèixer el concepte de negacionisme i desenvolupar habilitats per identificar notícies falses i discursos negacionistes sobre la COVID-19	Materials: Internet i projector o pissarra.

Desenvolupament de l'activitat**Introducció concepte negacionisme de la COVID-19 (10 min)**

Iniciem l'activitat definint què és el **negacionisme**. El negacionisme és l'actitud o conjunt d'actituds que consisteixen a negar la realitat o la veracitat d'alguns fets, esdeveniments o descobriments que estan àmpliament demostrats o acceptats per la comunitat científica o per la societat en general. Per complementar l'explicació podeu projectar el següent vídeo d'InteRed:

[#NoLoNiegues – Entra, juega y actúa contra los negacionismos](#)

En aquest cas, ens centrarem en el **negacionisme relacionat amb la COVID-19**, que inclou la negativa a acceptar l'existència del virus, les seves causes, o l'eficàcia de les mesures sanitàries, com les vacunes o les mascaretes. Per exemple, algunes persones han negat que la COVID-19 sigui real, han qüestionat l'eficàcia de les vacunes o han difós teories de conspiració sobre el virus. Això és perillós perquè pot afectar la salut pública, ja que pot portar a la gent a no seguir les recomanacions sanitàries. Podeu projectar el següent vídeo d'InteRed:

[#NoLoNiegues en el Día Mundial de la Salud 2022 - CAT](#)

Després de la definició, expliquem que la **infodèmia** (excés d'informació) i la **desinformació** han estat presents durant la pandèmia de la COVID-19, especialment a través de les xarxes socials (Twitter, YouTube, Instagram,...), que han servit com a plataforma per difondre informació falsa afavorint els discursos negacionistes i el rebuig de mesures que els diferents governs implantaven per aturar un virus desconegut.

Alternativament, per fer tota aquesta explicació podeu utilitzar el següent recurs interactiu d'InteRed per fer l'explicació del negacionisme. Cal que seleccioneu el tema de "COVID":

[NO LO NIEGUES, una expo interactiva contra los negacionismos | Interred ONGD](#)

Analitzar exemples de desinformació i negacionisme (20 min)

Presentem un exemple d'afirmació de negacionisme sobre la COVID-19 que va circular durant la pandèmia. I, donem una explicació científica i demostrada que contradiu aquesta idea, utilitzant fonts fiables com l'Organització Mundial de la Salut (OMS) i altres estudis científics. L'objectiu és que els estudiants s'adonin de com aquestes idees són falses i perilloses.

Per exemple: *Les vacunes contenen microxips per controlar-nos.* Més enllà del debat que puguin suscitar les vacunes, l'eficàcia de les quals podrem comprovar més a mitjà termini, aquest tipus d'arguments estan creats per persones que s'obsessionen amb una teoria de la conspiració que fa que se sentin «escollides», «més sàvies» que la resta, i que se sentin part d'una comunitat especial que va a contracorrent.

Seguidament, dividim el grup en 3-4 persones i se'ls assigna una de les següents afirmacions negacionistes per investigar. Cada grup haurà de buscar informació fiable en línia per verificar o desmentir l'afirmació. Els alumnes poden consultar fonts fiables com l'OMS, el Ministeri de Salut, i altres organismes científics.

1. "Prendre suplementes de vitamines cura la COVID-19."
2. "La pandèmia ha sigut provocada per l'expansió del 5G."
3. "Les vacunes provoquen infertilitat."
4. "Les mascaretes provoquen intoxicació per CO₂."

Posada en comú (20 min)

Cada grup presenta els resultats de la seva recerca i els arguments que han trobat per verificar o desmentir l'afirmació negacionista assignada.

Reflexió final (10 min)

Obrim una discussió sobre com la desinformació circula per les xarxes socials i com afecten la percepció pública. Fem preguntes:

- Quins motius poden tenir les persones per creure en notícies falses?
- Quina responsabilitat tenim nosaltres com a usuaris d'Internet per compartir informació?
- Quines estratègies podem utilitzar per identificar notícies falses?

Aprofundim en la importància del pensament crític i la verificació d'informació abans de compartirla. Discutim sobre com la desinformació pot ser utilitzada per influir en l'opinió pública i per manipular a les masses.

ACTIVITAT 2: Crea un rumor fals

Objectiu	Temps: 1h
Comprovar les característiques de la desinformació i com de fàcil n'és elaborar-la.	Materials: Paper i bolígrafs, o ordinador si es vol treballar en format en línia.

Desenvolupament de l'activitat

Introducció activitat (10 min)

Explicació inicial sobre el concepte de desinformació i rumors falsos. Podeu utilitzar la fitxa elaborada per Maldita.es que es troba a partir de la [pàgina 6](#) d'aquest document.

Creació d'un rumor fals (30 min)

En aquesta activitat els i les alumnes assumeixen el rol de creadors de desinformació. Cadascú ha d'escriure un **rumor fals** en forma d'un petit text en format periodístic, responent a les 5W del periodisme (qui, què, quan, on i per què) per presentar el succés de manera senzilla i completa.

El tema és lliure, però ha d'estar relacionat amb un succés real que podria haver ocorregut dins del seu institut o no. La narrativa ha de ser el màxim de versemblant possible. La «notícia» ha de tenir títol i, almenys, dos paràgrafs. Es pot plantejar com a text escrit o fer-ho en línia, cas en què podrà incloure format i imatges.

Posada en comú (20 min)

Finalitzada la tasca els i les alumnes han de canviar els seus rumors falsos i analitzar quines característiques del text del seu company/a indiquen que es tracta de desinformació.

El professor pot fomentar el debat amb les preguntes següents:

- Què hauries d'observar per comprovar que es tracta d'un rumor fals?
- Quines característiques té aquest contingut que ens indiquen que pot ser fals?
- Quin era l'objectiu de difondre aquesta mentida? (Publicitat, trolejar, estafes, sembrar el caos, interès ideològic o altres)
- Quines proves necessites per confirmar que és un rumor fals?
- Com podries convèncer els teus amics que es tracta de desinformació?
- Creus que aquest contingut es podria viralitzar dins del teu institut?
- Quin seria l'impacte de publicar la història sense saber si és real o no?

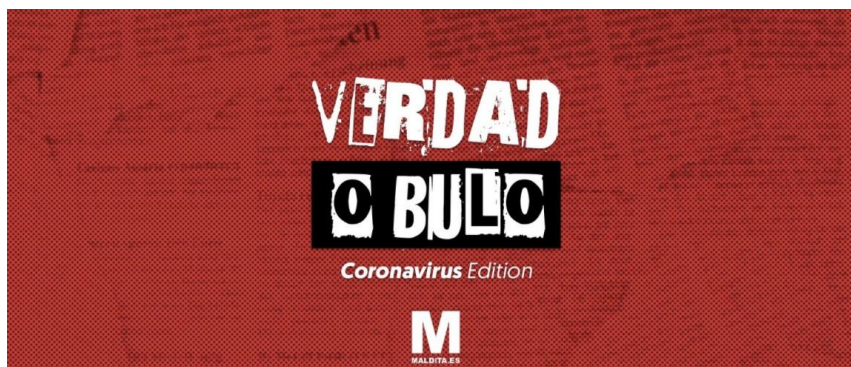
ACTIVITAT 3: JOC: Veritat o rumor?

Objectiu	Temps: 1h
Fomentar la capacitat crítica dels jugadors per identificar la desinformació en el context de la pandèmia del coronavirus.	Materials: Joc Coronavirus Edition

Desenvolupament de l'activitat

Coronavirus Edition és un joc didàctic per a entre 5 i 9 jugadors adults i joves (majors de 14 anys). Utilitza exemples d'informació i de desinformació que han circulat al voltant de la COVID-19. Cada partida dura al voltant de 30 minuts.

La dinàmica del joc ha estat desenvolupada per un grup d'estudiants de la Universitat de Stanford, amb la finalitat d'oferir a tothom qui vulgui una estona divertida, aprenent a combatre la desinformació a través de diferents personatges: el verificador, el desinformador, el lector honest. Per jugar pots descarregar-lo en aquest [enllaç](#).

Altres recursos per saber-ne més:

- Què és la desinformació? - (VÍDEO – 5:20 min) <https://youtu.be/0AiA0ufgjbw>
- Com es crea i es difon la desinformació- (VÍDEO 10 min) https://youtu.be/d_JOG-HkE8w
- Com es viralitza una desinformació i com la frena el desmentiment (ARTICLE): <https://bit.ly/3nt3wDA>

Pregunta-clave:

¿Cómo identificamos la desinformación?

Objetivos:

- Aprender a identificar la desinformación
- Analizar las distintas motivaciones que hay tras la desinformación
- Identificar a los distintos formatos en que podemos encontrarnos con desinformación
- Desarrollar el pensamiento crítico para poder defendernos de la desinformación
- Entender que el acceso a la información veraz es un derecho fundamental.

La desinformación se difunde a la velocidad de la luz

Sabemos que la desinformación se difunde muy rápidamente y lo mejor que podemos hacer es parar, pensar y evaluar muy bien la veracidad de un mensaje que recibamos antes de compartirlo. En este video explicamos cómo podemos hacerlo:

En resumen, analizamos:

1. El lenguaje. El lenguaje de los bulos casi siempre va a ser sensacionalista para atraer nuestra atención y para apelar directamente a nuestras emociones (miedo y enfado son las preferidas).
2. Las evidencias. La mayoría de bulos nunca aportan ninguna evidencia como pruebas, enlaces o datos concretos.
3. Las fuentes. Tampoco esperes que los contenidos falsos te indiquen cuáles son sus fuentes porque o no las hay o no las conoce nadie.

Formatos de la desinformación

La desinformación viene en formatos variados como memes, cadenas de WhatsApp, imágenes y videos en redes sociales, audios, capturas de pantalla... A veces el bulo se disfraza de noticia copiando el formato de un artículo periodístico o presentándose como un estudio científico. Las capturas de imágenes son muy fáciles de compartir y mueven todo tipo de contenidos. Es fundamental entender que la desinformación puede llegar a través de distintos medios y tener casi cualquier forma.

Los bulos y la desinformación APELAN A NUESTROS SENTIMIENTOS Y SESGOS intentando llevarnos a actuar de determinada forma por la vía de las pasiones. Los desinformadores utilizan formatos que saben que tienen gran impacto en nuestros sentidos y nuestro recuerdo, aumentando así su capacidad de manipularnos. Tras recibir un bulo y verlo varias veces, puede pasar que nos lo creamos del todo, ya que tenemos más tendencia a creernos los contenidos que hemos visto muchas veces.

Si el bulo te llega por varios grupos de WhatsApp, por redes sociales, por la televisión o lo ves en una web, hay más posibilidades de que te lo creas. Incluso puede pasar que se convierta en una “verdad” para mucha gente, como lo que ha ocurrido en algunos países con el movimiento antivacunas. La desinformación está por todas partes y afecta a todos los colectivos. Para parar ese proceso la información verificada y contrastada tiene que estar al alcance de todo el mundo.

1 ¿Quién lo publica?

Cuidado si no tiene fuente. Si la tiene ¿conoces la web?

2 No te quedes en el titular

Manipular titulares es otra forma de desinformar. Lee el texto completo.

3 Las citas falsas

No te fíes de fotos de políticos con supuestas declaraciones.

4 ¿Quizás es humor?

¿Demasiado llamativo para ser real? Observa si es una página satírica.

5 Alertas en emergencias

Cuidado con las cadenas de whatsapp. No compartas si no hay fuente oficial.

6 Contacta con Maldita.es

+34 644 229 319

@MalditoBulo

facebook/MalditoBulo

